

Ochrana přírody

ročník 72 číslo 6 2017

Kulérová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

Ukládání uhlíku v tropických lesích: Všechno je jinak?

V globálním oběhu uhlíku hrají lesy jen těžko nahraditelnou roli. Podle střízlivých odhadů je v nich na naší planetě uložena polovina zmiňovaného prvku nacházejícího se nad povrchem souše. Schopnost lesních ekosystémů vázat ve své biomase uhlík a udržovat jej tak mimo ovzduší kolísá podle typu, druhového složení a stáří porostů, stupně ovlivnění člověkem a dalších činitelů.

Až donedávna se předpokládalo, že tropické lesy představují prostředí, v němž se skladuje více uhlíku, než se uvolňuje do atmosféry: o obdobných místech hovoříme jako o místech propadu uhlíku. Přitom není žádným tajemstvím, že velkoplošné odlesňování, zejména vypalování porostů na rašelinné půdě, produkuje 10–25 % všech skleníkových plynů. Více než polovina dřevní hmoty, produkované lesy na zemi, slouží jako otop: uvedený jev se týká zejména tropických oblastí. Měli jsme ovšem za to, že v člověkem nedotčených porostech je růst biomasy, v níž je pochopitelně obsažen uhlík, v tropech přece jen větší než jeho celkové emise ze všech lesních porostů. Uvedená čísla vycházela zejména z měření atmosférických koncentrací oxidu uhličitého.

Nyní se zdá, že názor na úlohu tropických lesů v celosvětovém cyklu uhlíku budeme muset poopravit. Alessandro BACCINI z výzkumného střediska v americkém Woods Hole odhadl se svými spolupracovníky hustotu (denzitu) uhlíku v živých dřevinách v tropické Americe, Africe a Asii, a to v období 2003–2014 (*Science*, doi: 10.1126/science.aam5962, 2017).

Amazonský prales představuje největší ekosystém tropického lesa na světě. Foto Jan Plesník

Malajsie patří mezi státy, kde dochází k nejrozsáhlejšímu velkoplošnému odlesňování. Na snímku chráněný zbytek deštného pralesa Bukit Nanas v metropoli Kuala Lumpur. Foto Jan Plesník

Tropické lesy netvoří jen deštné porosty. Opadavý miombový les, v němž převládají dubům podobné brachystegie (*Brachystegia* spp.), najdeme ve střední a jižní Africe, mj. v zambijském národním parku Kafue. Foto Jan Plesník

V čem spočívá nový přístup amerických vědců? Na rozdíl od předcházejících studií dokázali stanovit vliv zásahů zvenčí (disturbancí), poškozujících tropické lesy. Pokud se totiž z ptačí perspektivy jeví stromové patro porostu jako málo poškozené, může být les pod ním ve skutečnosti silně ovlivněn výběrovým kácením, ohněm, suchem nebo lovem. Ukázalo se, že působení zmiňovaných vnějších faktorů dokáže snížit dřevinnou biomasu až o 75%. Satelitní snímky proto dobře zachytí úplný úbytek lesa, ale nedokážou zaznamenat nežádoucí změny pod stromovým patrem, kdy les na příslušné ploše zůstává. Všechny dosavadní výzkumy vycházely právě jen ze změn lesnatosti, navíc většinou na menším území, tak jak je zachytily družice se snímači s poměrně malým rozlišením. Američtí badatelé zkombinovali údaje z dvacítiletého družicového snímkování s výsledky terénních šetření: využili přitom speciální počítačový algoritmus a získali tak hodnověrná data o změnách denzity uhlíku.

K jakým výsledkům výzkumníci dospěli? Zdá se, že tropické lesy jsou čistým zdrojem uhlíku. Jinak řečeno, do ovzduší se z nich dostává více zmiňovaného biogenního plynu, než se v nich váže růstem dřevin. Uvedené zjištění platí ve všech třech kontinentech. Na Ameriku připadá plných 60 % emisí uhlíku z tropických lesů, kdežto 24 % pochází z Afriky

a 16 % k nim přispívá Asie. Poškození lesů vlivem disturbancí má na svědomí větší ztráty uhlíku než veškeré odlesňování. Badatelé ale upozorňují, že jejich metoda nebere v úvahu bylinnou a jinou nedřevinnou vegetaci ani uhlík uložený v lesní půdě. Zatímco roční změny v pokryvu listů a travin mohly vést ke krátkodobým výkyvům v nárůstu atmosférického CO₂, je jen málo pravděpodobné, že by opadavé nedřevinné tkáně vyvolaly dlouhodobé trendy

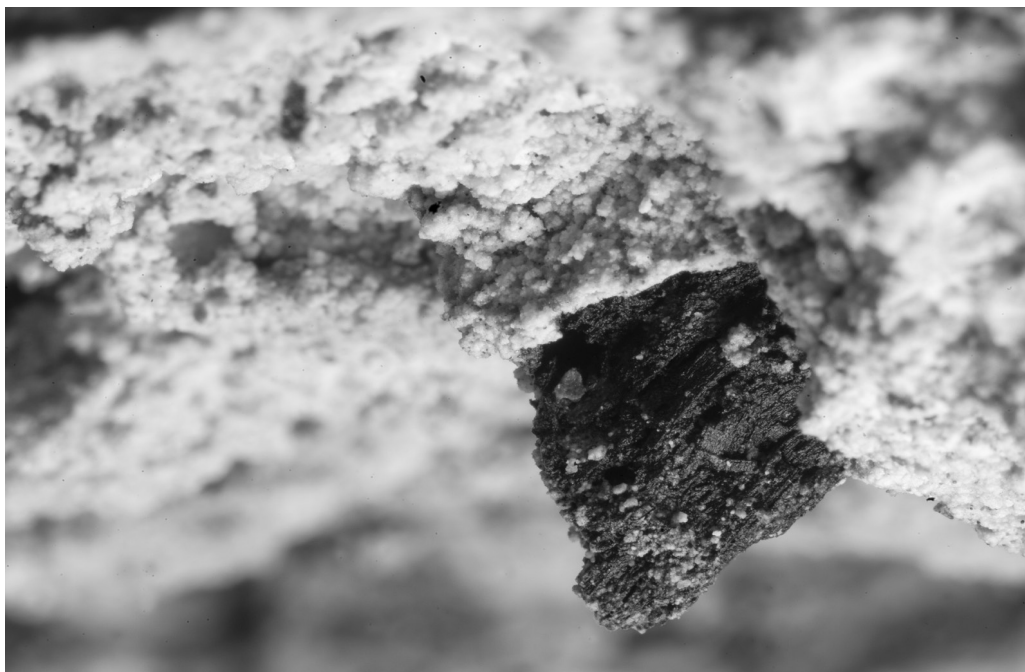
v lapání uhlíku vegetací. Jestliže uhlík proniká do atmosféry z nadzemní vegetace, nemohou změny ve využití území odlesňováním vyústit v ukládání uhlíku do půdy.

Zmiňovaný výzkum, který bere v úvahu nejen zničení lesů, ale i jejich poškozování přírodními i člověkem vyvolanými činiteli, potvrzuje, že pokud chceme omezit negativní důsledky probíhajících a očekávaných změn podnebí nejen na přírodu, ale i na lidskou společnost, neobejde se uvedená snaha bez snížení odlesňování v tropech. Připomeňme, že se odlesňování na Zemi podle údajů Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství (FAO) od roku 2010 ve srovnání s dekádou 1990–2000 výrazně snížilo, ale nadále zůstává rozsáhlé: každoročně zmizí na naší planetě lesní porost na ploše velké jako Česká republika. Ještě v 90. letech 20. století dosahovalo rok co rok dvojnásobných hodnot. Postup uplatněný badatelským týmem vedeným Baccinim navíc umožňuje určit, které lesní ekosystémy člověk v současnosti významně poškozuje, a pokusit se je obnovit ještě předtím, než porost zmizí úplně.

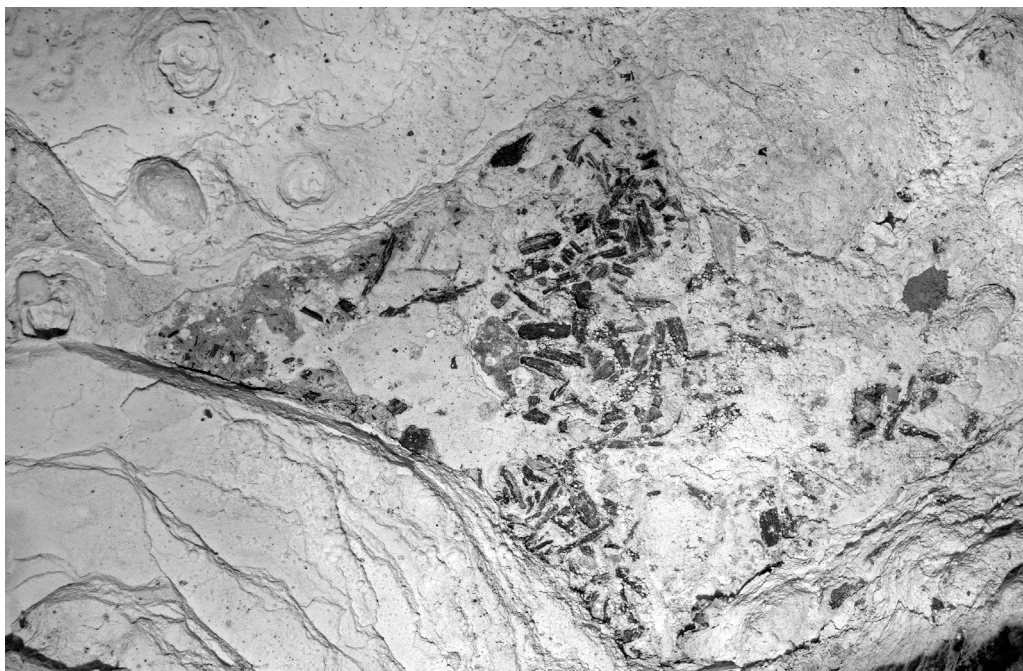
Jan Plesník

Uhlíky uchované ve vrstvách sintrů v jeskyni Výпустek

Jeskyně Výпустek byla známa už v pravěku. V pleistocénu obývaly podzemní pro-

Detail uhlíku v sintru. Foto Petr Zajíček, archiv SJČR

Sintrová vrstva s uhlíky. Foto Petr Zajíček, archiv SJČR

story populace zvířat, převážně jeskynních medvědů. Okolí jeskynních portálů také sloužilo v době kamenné lidem moderního typu jako sídliště a i vlastní jeskyně byla využívána jako úkryt či příbytek. Svědčí o tom řada nálezů: kostí, nástrojů či stop lidské činnosti. Mj. i nedávno objevené uhlíky z pravěkých ohnišť.

Rozsáhlý ponorový jeskynní systém má velmi bohatou a zároveň pohnutou historii. Od konce 18. století zde lidé prováděli terénní úpravy, prostory Výpustku byly osvětlovány při příležitostných a mnohdy vznešených návštěvách. Zároveň byl rozsáhlý labyrint předmětem výzkumů speleologických a od poloviny 19. století také archeologických a paleontologických. Ve 20. letech tu probíhala intenzivní těžba fosfátových hlín. Přírodní charakter hlavních částí jeskyně pak poznamenala činnost armád, československé, za druhé světové války německé a poté opět československé, kdy zde byl v 60. letech vybudován tajný protiatomový kryt. Od roku 2006 je jeskyně Výpustek v péči a provozu Správy jeskyní České republiky.

V průběhu zpřístupňovacích a rekonstrukčních prací na návštěvní trase byly postupně deponovány pozůstatky staveb, nežádoucích technických prvků a jeskynních prostorách byly v několika fázích instalovány

prvky podzemní expozice. Zároveň také byly uvolněny zadržky do bočních chodeb a propastí. Tím se odkryly části Výpustku, které byly nepřístupné desítky let a nebyly poznamenány lidskou činností. V jedné z takto odkrytých chodeb zůstaly zachovány čisté bělostné sintrové náteky a další krápníkové formy. Při detailním průzkumu nevelké části, která byla brzy citlivě zpřístupněna návštěvníkům, byly objeveny na spodní straně obnažených sintrových desek úlomky uhlíků pocházející pravděpodobně z ohnišť.

Překrytí uhlíků vrstvou sintru svědčí o jejich značném stáří. Z pozice zatím není zřejmé, jestli byly splaveny do jeskyně z povrchu, nebo jen z jiných částí podzemních prostor. Pracovníci Ústavu Anthropos Moravského zemského muzea v Brně, kteří provádějí v areálu Výpustku občasné archeologické výzkumy, projevíli zájem odebrat vzorky uhlíků k analýze radiouhlíkového datování. Správa jeskyní ČR tuto myšlenku podpořila, byly odebrány vzorky a vlastní analýzu pak provedl Ústav jaderné fyziky AV ČR.

Výsledky ukázaly, že stáří dvou odebraných vzorků uhlíku je přibližně 6500–7000 let. Dle vyjádření pracovníků Ústavu Anthropos tato skutečnost zapadá do rámce neolitického osídlení, které bylo v areálu jeskyně Výpustek prokazatelně zjištěno. Další interpretace a podrobnější zprávy

budou zpracovány na základě výsledků archeologických výzkumů.

Petr Zajíček

Zvláštní cena AOPK ČR v soutěži České komory architektů "Česká cena za architekturu"

Česká komora architektů (ČKA) v rámci spolupráce s Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) vyhláší v soutěži Česká cena za architekturu zvláštní cenu AOPK ČR, jejímž hlavním kritériem je vhodné zakomponování realizovaného záměru do krajiny¹. Tuto cenu obdržel projekt Archeopark Pavlov od Architektonické kanceláře Radko Květ, který výrazně uspěl v rámci celé soutěže, neboť získal také hlavní cenu.

První volba držitele zvláštní ceny AOPK ČR probíhala v průběhu podzimu 2017. Členové Architektonické komise AOPK ČR vybírali v prvním kole hlasování ze 42 tzv. „nominovaných“ projektů, (tedy těch, které byly vybrány mezinárodní porotou pro Českou cenu za architekturu do „širšího finále“ ze všech přihlášených realizací) 3 projekty jako finalisty pro udělení Zvláštní ceny AOPK ČR.

Z těchto tří projektů volili členové Architektonické komise AOPK ČR na říjnovém jednání komise vítěze, který by měl být AOPK ČR nominován na udělení zvláštní ceny. Během jednání byly diskutovány klady a zápory všech realizací. Po diskusi Architektonická komise AOPK ČR jednoznačně doporučila k nominaci na udělení Zvláštní ceny Agentury projekt Archeopark Pavlov od Architektonické kanceláře Radko Květ. Na druhém místě se umístil projekt Javornická palírna kanceláře ADR s. r. o. a těsně za ním pak realizace Vodní dům kanceláře AND spol. s r.o.

Doporučení Architektonické komise AOPK ČR následně potvrdila porada vedení AOPK ČR. V prvním i ve druhém kole zvítězil jednoznačně Archeopark Pavlov. Všechny tři projekty nejsou replikou historického charakteru, jsou něčím novým v nové době. Prokazují respekt k okolí, k místu, ke krajině a všemu, co je s ní spojeno či co ji utváří.

¹ Na téma spolupráce mezi AOPK ČR a ČKA a udělení zvláštní ceny vyjde článek v OP č. 1

Archeopark Pavlov. Zdroj www_archeoparkpavlov_cz

Archeopark Pavlov komise ocenila zejména jako kvalitní dílo moderní architektury citlivě vsazené do krajinného rázu místa s hlubokou vazbou na přírodní, kulturní i historické dědictví a hodnotu krajiny Pálavy a jejího okolí s respektem k duchovním hodnotám.

Vyhlášení držitele zvláštní ceny AOPK ČR proběhlo na slavnostním galavečeru k vyhlášení výsledků České ceny za architekturu v listopadu 2017. Také projekt druhý v pořadí Zvláštní ceny AOPK ČR, Javornická palírna, uspěl v hlavní soutěži, ve které se probíjoval mezi šesti finalisty.

Jaromír Kosejk

Bavorská vláda ocenila ředitele Správy NP Šumava Pavla Hubeného

Večer 19. října převzal ředitel Správy Národního parku Šumava Pavel Hubený Bavorskou státní medaili za mimořádný přínos pro životní prostředí (Bayerische Staatsmedaille für besondere Verdienste um die Umwelt) z rukou ministryně životního prostředí a ochrany spotřebitele Ulriky Scharf. Od roku 2009, kdy se pod tímto názvem uděluje, je tak teprve druhým Čechem, který toto prestižní vyznamenání získal.

„Je to velká pocta pro celý tým Správy Národního parku Šumava,“ okomentoval své ocenění Pavel Hubený a dodal:

„Jsem opravdu šťastný, že nejsme se Správou Národního parku Bavorský les a s dalšími partnery v Bavorsku jenom dobrými sousedy, ale že jsme schopni opravdu efektivně a přátelsky spolupracovat. A je to tím, že všichni pracujeme pro jeden společný fenomén – a tím je obrovský, někde více, někde méně divoký les, kterému někdo říká Šumava, někdo Böhmerwald nebo Bavorský les.“

Bavorskou státní medaili za mimořádný přínos pro životní prostředí, kterou získal například bývalý ředitel Správy NP Bavorský les

Karl Friedrich Sinner, uděluje ministr nejvíce patnácti osobnostem, spolkům nebo obcím ročně.

Slavnostního předávání u příležitosti vernisáže společné výstavy národních parků Šumava a Bavorský les v budově zastoupení Svobodného státu Bavorsko v Praze se účastnil také ministr životního prostředí Richard Brabec.

„Pro mě je ocenění bavorskou medailí jen potvrzením toho, v co jsem doufal, když jsem

Richard Brabec, Pavel Hubený (uprostřed) a Ulrike Scharf při slavnostním předání medaile. Foto Štěpán Rosenkranz

Pavla Hubeného před dvěma lety jmenoval ředitelem Správy Národního parku Šumava. A sice že to bude po letech fluktuujících hlav Národního parku Šumava opět osobnost, která dokáže ve službách ochrany přírody vnést do lidsky znesvářeného území harmonii a vrátí mu přínosnou vzájemnou přeshraniční spolupráci s Národním parkem Bavorský les. Čilá komunikace posledních let mezi oběma parky se promítá do řady společných projektů, což je skvělé, zvláště pro cennou přírodu, která – jak známo – nezná hranic. Pavlovi Hubenému patří i můj dík za to, že jsme za dobu mého ministrování stihli našim národním parkům dát kvalitní legislativu, kterou si zaslouží.“

Pavel Hubený začal pracovat na Správě CHKO Šumava v roce 1988. Od roku 1993 byl vedoucím Správy CHKO a náměstkem ředitele Správy NP Šumava. V květnu roku 2014 byl ministrem životního prostředí Ri-

chardem Brabcem pověřen řízením Správy Národního parku. V červenci 2015 byl do funkce ředitele jmenován a organizaci řídí dodnes.

Jan Dvořák

Loučení s ptáky v NPR Bohdanečský rybník

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Východní Čechy, pořádala tradičně ve spolupráci s Východočeskou pobočkou České společnosti ornitologické v den výlovu Bohdanečského rybníka 28. října 2017 akci pro veřejnost nazvanou Loučení s ptáky.

V letošním roce tomu tak bylo navíc ve spolupráci se státním podnikem Lesy ČR, který připravil zejména pro mladší účastníky zábavné úlohy lesní pedagogiky, a s pracovníky krajského úřadu, kteří na jednom ze stanovišť podél cesty k ptačí pozorovatelně seznámovali návštěvníky se současnou podobou ochrany

přírody v Pardubickém kraji. Akce, která před několika lety začínala spíše jako setkání regionálních ornitologů, se tak postupně vyvinula až k letošní podobě, kdy už lze bez nadsázky hovořit o „festivalu ochrany přírody“ s účastí mnoha stovek návštěvníků.

Hlavními protagonisty akce jsou každoročně živí ptáci. Názorně je prezentována metoda monitoringu spočívající v odchytu pěvců do nárazových sítí. Kroužkování spojené se zasvěceným výkladem a následným vypouštěním malých opeřenců zpět na svobodu tradičně zaujalo hlavně děti, podobně jako sokolnická ukázka mořského orla nebo i volavky popelavé a čápa bílého.

Na severním cípu Polákova poloostrova u ptačí pozorovatelně čekalo na návštěvníky několik stativových dalekohledů, kterými bylo možné pozorovat na dně čerstvě vypuštěného rybníka desítky volavek bílých, stovky

Spokojený realizační tým po ukončení akce. Foto Zuzana Růžičková

divokých hus, jeden pár jeřábů popelavých a mnoho dalších druhů vodních ptáků.

V interiéru pozorovatelny byly v letošním roce nově nainstalovány dřevěné naučné panely s gravírovanými siluetami vybraných a pro zdejší lokalitu typických ptačích druhů.

Vlastimil Peřina

Bude se v Bělověžském lese i nadále kácet?

Bělověžský les, rozkládající se na hranicích Polska a Běloruska, není třeba čtenářům podrobněji představovat. Připomeňme, že dlouhověký porost místy pralesovitého charakteru představuje jeden z posledních velkých nížinných listnatých a smíšených lesů mírného pásu, které kdysi pokrývaly značnou část střední Evropy. Málo narušený ekosystém tohoto typu dnes tvoří podle střízlivých odhadů pouhé 0,2% původní rozlohy. Jako specifické útočiště hostí Bělověžský les na 1700 druhů cévnatých rostlin, 4000 druhů hub, 12 000 druhů bezobratlých, 250 druhů ptáků a 59 druhů savců. V poslední době se polská část celosvětově proslulého lesního komplexu dostala do centra zájmu nejen odborné,

Jaro v Bělověžském pralesi. Foto František Pelc

ale i široké veřejnosti, a to jak u našich severních sousedů, tak v zahraničí. Důvodem, jednoduchým a složitým zároveň, se stala hamletovská otázka: Kácet nebo nekácet?

Bělověžský les je domovem největšího stáda zubrů na světě. Foto Jan Plesník

Hned na začátku je potřebné si vyjasnit často zaměňované pojmy. Bělověžský národní park zaujímá rozlohou 105 km² jen 17 % lesa na polském území a přibližně stejnou rozlohu mají tamější přírodní rezervace. Dvě třetiny porostu tedy podléhají lesnickému obhospodařování. V roce 1996 a následně v období 2010–2011 padlo rozhodnutí národní park významně zvětšit, ale narazilo na zarputilý odpor části místních obyvatel a Státních lesů. Naopak jediná polská přírodní lokalita světového dědictví, vyhlášená Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) v roce 1979, pokrývá celý lesní komplex na polské straně. Zmatení jazyků ještě umocňuje skutečnost, že polský díl lesa, spadající do soustavy chráněných území EU Natura 2000 leží jak v národním parku, tak větší částí mimo něj a dosahuje 631 km². Lokalita byla vyhlášena mj. pro ochranu zubra (*Bison bonasus*), datlíka tříprstého (*Picoides tridactylus*), kulíška nejmenšího (*Glaucoedon passerinum*) i několika typů přírodních stanovišť. Je tedy zřejmé, že Bělověžský prales je současně evropsky významnou lokalitou (termín v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v originále zvláštní oblast ochrany SAC) a ptačí oblastí (anglicky SPA, tedy zvláště chráněné území):

obě kategorie soustavy Natura 2000 se zcela překrývají.

Olaj do ohně více než dvacet let trvajícího sporu o kácení či nekácení v Bělověžském lese přilil v březnu 2016 ministr životního prostředí Jan Szyszko, sám univerzitní profesor lesnictví, který rozhodl těžbu dřeva v uvedeném komplexu ztrojnásobit. Svůj krok odůvodnil dvěma argumenty: nutností zasáhnout proti gradaci (vrcholové fázi populačního cyklu) známého lýkožrouta smrkového (*Ips typographus*) a zajistit bezpečnost návštěvníků lesa.

Pro a proti

Abychom byli objektivní, musíme zdůraznit, že ke kácení v žádném případě nedochází na území Bělověžského národního parku. V porostu, který není součástí parku, v uplynulých pěti letech uhynuly smrky

na rozloze 72 km² a dřevokazný brouk napadl více než milion metrů krychlových dřeva: kůrovcová kalamita je tak nejhorší od dvacátých let 20. století. Kácení z důvodu bezpečnosti se podle oficiálních informací provádí s jedinou výjimkou jen na smrcích podél cest a stezek, mrtvé dřevo z porostu lesníci neodstraňují: pohyb lidí v lesnických obhospodařovaných lesích není na rozdíl od národního parku nikterak omezen.

Nevládní organizace a část akademiků a místních obyvatel podtrhují skutečnost, že v uplynulých sto letech došlo ke gradacím lýkožrouta opakovaně: při nich byly z porostu odstraňovány ale jen některé stromy. Působení kůrovce je podle nich přirozený proces, takže si rozsáhlý les na rozvodí Baltského a Černého moře s gradací zmínovaného hmyzu poradí sám. Podíl smrku

ztepilého v Bělověžském lese je v důsledku dlouhodobého obhospodařování vyšší, než by odpovídalo přirozené druhové skladbě. Uvedená skutečnost je ale současně argumentem zastánců kácení v tom smyslu, že na území mimo národní park, nebo alespoň některé jeho úseky, neroste prales, za který je občas porost vydáván. Na první pohled vysoký počet uhynulých smrků představuje jen 8 % tamějších stromů, takže kalamita neohrožuje les jako celek. K porážení dřevin dochází na jaře a v létě, tedy v době rozmnožování četných volně žijících živočichů: v dutinách kácených stromů mohou hynout ptačí mláďata a netopýři přicházejí o důležité letní úkryty. V Bělověžském národním parku se nachází mnoho uschlých stromů a ročně do něj zavítá 120 000–150 000 návštěvníků, přičemž nedošlo k žádnému zranění turistů. Státní lesy prodávají část pokácených stromů na výrobu palet: za jeden

Bělověžský prales. Foto František Pelc

mohou získat 100–200 eur (2555–5110 Kč). Přitom Státní lesy kontrolují v Polsku 96 % tamějšího celostátního trhu se dřevem. Internetovou petici na ochranu Bělověžského lesa podepsalo do prosince 2017 více než 140 000 Poláků.

Hlavy se nezchlazují

Obě strany sporu se zakopaly na předem připravených pozicích a zuřivě se ostřelují argumenty a pseudoargumenty. Rozhodně se při tom nešetří: protivníci se častují výrazy lesní lupiči, resp. neomarxističtí ekoteroristé. Od konce května probíhá v Bělověžském lese blokáda, při níž se aktivisté snaží vlastními těly zabránit porážení porostu. Protidrogová policejní jednotka na základě několika udání provedla v létě kontrolu protestujících: žádná narkotika nenalezla. Vysokým pokutám či vězeňské vazbě čelila do prosince 2017 více než stovka aktivistů.

Vedení Státních lesů mezitím stáhlo z Bělověžského lesa veškerou těžkou techniku, zejména harvestory, sloužící ke kácení a zpracování smrků. Nahradili je lesní dělníci s motorovými pilami a početně posílená lesní stráž.

Brusel zasahuje

Bělověžský les má bezpochyby nadnárodní význam. Proto se do kauzy jeho kácení, či lépe řečeno kácení jeho části, vložilo hned několik mezinárodních institucí.

Výbor pro světové dědictví vyzval na svém zasedání v Krakově začátkem července 2017 polskou vládu, aby kácení v lesním komplexu zastavila. Podle jeho názoru dnes les splňuje kritéria na zařazení mezi ohrožené lokality světového dědictví UNESCO.

Evropská komise (EK) má po ruce jiné páky než jen veřejné výzvy. V dubnu 2016 k ní podalo sedm polských a mezinárodních NGO stížnost pro porušování směrnic EU o stanovištích a o ptácích polskou vládou. V červnu 2016 zahájila EK v této věci proti Polsku řízení o porušení Smlouvy Evropské unie, tj. za nedodržování legislativy EU. Protože nedošlo k nápravě, v červenci 2017 varšavský kabinet zažalovala u Soudního dvora Evropské unie, sídlícího v Lucemburku. V posledních letech se

Mionší. Foto František Jaskula

přitom více než 85 % případů podařilo vyřešit, aniž by bylo nutné zahajovat soudní řízení. Aby se předešlo možným nevratným škodám, soud Polsku nařídil v předběžném opatření skončit porážení stromů. V listopadu pak soud rozsudkem v případě C-44/17 R EK versus Polsko dal po zvážení všech předložených opatření za pravdu Evropské komisi. Pokud polská vláda nechce platit pokutu ve výši přinejmenším 100 000 eur (2,55 milionu Kč) denně nebo vyvolat omezení plateb z fondů EU, určených zejména zemědělcům, musí ve velkém měřítku prováděné kácení do doby, než Soudní dvůr EU definitivně rozhodne, ukončit.

Polská vláda reagovala na rozhodnutí soudu poněkud chladně. Ministr Szyszko opakovaně prohlásil, že legislativu EU na ochranu přírody v Bělověžském lese dodržuje a že kácení je plně v souladu se schváleným plánem péče o lokalitu soustavy Natura 2000: Definitivního rozhodnutí soudu se proto podle vlastních slov neobává.

Jan Plesník

Stvrzeno: Národní přírodní rezervace Mionší i nadále bez lidských zásahů

Závěr roku 2017 přinesl nové důležité kroky ve spolupráci lesníků a státní ochrany

přírody – po dlouhých sedmi letech byla opět naplněna dohoda mezi Lesy ČR, s. p. a AOPK ČR tím, že byla vyhlášena další dvě bezzásahová území. O vyhlášení bezzásahovosti ve středočeských bučinách v národní přírodní rezervaci Ve Studeném jsme čtenáře informovali již v minulém čísle. Nejnověji došlo dne 16. 11. 2017 k vyhlášení bezzásahovosti v pralesě Mionší na severní Moravě.

Jedlobukový les má pralesovitý charakter. Foto František Jaskula

Smlouvu o vymezení bezzásahovosti v tomto území podepsali ředitel AOPK ČR František Pelc a ředitel LČR Daniel Szórád.

„Mionší je jedinečné území, kde už dlouho sledujeme velkolepé přírodní divadlo, tedy jak se vyvíjí příroda bez zásahů člověka. V období klimatické změny se nám budou poznatky získané v Mionší bezpochyby hodit a využijeme je pro rozvoj přírodě blízkých forem lesního hospodaření i stanovení péče o chráněná území. Jsem rád, že se po několikaleté přestávce spolupráce ve vyhlásování bezzásahových území zintenzivnila a že letos vyhlášíme již druhé bezzásahové území,“ pronesl při slavnostním podpisu smlouvy František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Národní přírodní rezervace Mionší je největší karpatský jedlobukový les pralesovitého charakteru u nás. Přirozené lesní porosty, kterým dominuje buk a jedle, doplňují zbytky luk a pastvin (tzv. polany), prameniště a skalky. Pestrému prostředí odpovídá bohatý bylinný podrost a nebývalé množství hub. Žijí zde pralesní druhy ptáků (čáp černý, tetřev hlušec, pušтік bělavý a lejsek malý) i velké šelmy. Jedná se tak o jedno z nejcennějších lesních společenstev nejenom v ČR, ale i v rámci Evropy.

Ve státních lesích spravovaných podnikem Lesy ČR bylo dosud dle Smlouvy o spolupráci mezi Lesy ČR a AOPK ČR vymezeno devět bezzásahových území. Národní přírodní rezervace Mionší v chráněné krajinné oblasti Beskydy je tak v pořadí územím desátým a v Moravskoslezském kraji je to první bezzásahové území.

Zdroj Tisková zpráva AOPK ČR a LČR, doplnil Zdeněk Patzelt

Konference Fragmentace krajiny

V únoru pořádají společně AOPK ČR a Česká zemědělská univerzita v Praze již čtvrtou ze série společných konferencí o vybraných otázkách praktické ochrany přírody. Rozdělena je na dva hlavní bloky – první o fragmentaci říční sítě, druhý o fragmentaci terestrických ekosystémů.

Konference se koná 1. února 2018 v Kongresovém sále České zemědělské univerzity, Kamýčká 129. Registrovat se můžete na:

www.ochranaprirody.cz/registrace

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit za období říjen – listopad 2017, judikát z července 2017)

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/17 publikovaný ve Sbírce zákonů dne 25. 9. 2017 pod č. 313/2017 Sb.

Ústavní soud rozhodoval o návrhu skupiny poslanců na zrušení ustanovení § 17 odst. 2, § 23 odst. 1 písm. j) a části § 23 odst. 2 písm. a) v textu písmene „j)“ zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší ve znění zákona č. 369/2016 Sb. Napadená ustanovení umožňují obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností za účelem kontroly spalovacího stacionárního zdroje

Lafarge Cement, a. s. v Čížkovicích. Foto Archiv AOPK ČR

vstoupit do obydlí provozovatele, čímž je dotčeno jeho právo na nedotknutelnost obydlí zaručené v čl. 12 Listiny základních práv a svobod. Navrhovatelé zdůrazňovali, že Listina umožňuje domovní prohlídku na příkaz soudce jen pro účely trestního řízení, nikoliv v případě postupu podle zákona o ochraně ovzduší. Ústavní soud návrh zamítl, když neshledal důvod ke zrušení napadených ustanovení, neboť nevedou k porušení základního práva na nedotknutelnost obydlí. Napadená ustanovení, která představují omezení základního práva na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 odst. 3 Listiny a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dle názoru soudu splňují podmínky pro zákonné omezení tohoto práva a sledují legitimní cíle ochrany zdraví osob a ochrany práv a svobod jiných, přičemž jsou vůči těmto legitimním cílům přiměřená. Vzhledem k tomu, že důkazní břemeno k prokázání přestupku nese orgán ochrany ovzduší, je zcela legitimní, aby měl k dispozici přiměřený a účinný nástroj, jak tento veřejnoprávní cíl splnit. Napadená ustanovení tak nepředstavují nepřiměřený prostředek ani z hlediska správního práva trestního.

Účinnost od 25. 9. 2017

Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí k uplatňování § 12 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ze dne 18. 10. 2017, Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXVII – září 2017 – částka 9

Metodický pokyn zpracovalo Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj a stanoví postup orgánů ochrany přírody (dále jen „OOP“) při uplatňování ochrany krajinného rázu v procesu umísťování a povolování záměrů podle stavebního zákona a v rámci pořizování a vydávání územních, příp. regulačních plánů. Pokyn se týká výkladu § 12 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“), který stanoví, že se krajinný ráz neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté

s OOP. Posuzování krajinného rázu přitom probíhá postupem podle § 12 odst. 2 zákona, dle kterého k umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas OOP. Dle metodického pokynu v procesu umísťování a povolování záměrů podle stavebního zákona je při aplikaci § 12 odst. 4 zákona třeba rozlišovat, zda jde o území regulované územními (regulačními) plány schválenými před 1. 1. 2007 (podle zákona č. 50/1976 Sb.), či o území regulované územními (regulačními) plány vydanými po 1. 1. 2007 podle zákona č. 183/2006, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění (dále jen „stavební zákon“). Pokud obec nemá platný územní (regulační) plán, podle § 12 odst. 4 zákona se nepostupuje a OOP krajinný ráz posuzují postupem dle § 12 odst. 2 zákona. Metodický pokyn dále stanoví obsah požadavků OOP z hlediska ochrany krajinného rázu ve fázi zadání a návrhu územního plánu a při jeho změnách a dále k návrhu zadání regulačního plánu.

S ohledem na možnou míru podrobnosti územního plánu (§ 43 odst. 3 stavebního zákona) nemohou OOP často dostatečně zajistit ochranu konkrétních krajinářských

hodnot v území. Zásadním přínosem metodického pokynu v tomto směru je možnost OOP ve vyjádření k návrhu zadání územního plánu vymezit plochy, ve kterých pro ochranu specifických odůvodněných hodnot nepostačují základní podmínky ochrany krajinného rázu (stanovené v Příloze č. 7 vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti). V těchto plochách bude nadále možné zajistit ochranu krajinného rázu (jdoucí nad rámec podrobnosti územního plánu) postupem podle § 12 odst. 2 zákona. Znamená to tedy, že OOP si v územním plánu vymezí plochy, kde bude i nadále individuálně posuzovat dopady činností na krajinný ráz, a to i přesto, že je zde vydán územní plán, ve kterém je stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s OOP (viz § 12 odst. 4 zákona). Tento problém se netýká ploch, pro které je vydán regulační plán, který dokáže zajistit ochranu krajinného rázu v dostatečné podrobnosti.

Metodický pokyn je dostupný na https://www.mzp.cz/cz/vestnik_mzp. V dalším čísle Ochrany přírody bude této problematice věnován samostatný článek.

Nová je možnost v územním plánování vymezit plochy, kde nepostačují základní podmínky ochrany krajinného rázu. Foto Archiv AOPK ČR

Zákon č. 326/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Primárním účelem novely byla transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/52/EU ze dne 16. 4. 2014, kterou se mění směrnice Rady 2011/92/EU ze dne 13. 12. 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Novela však z důvodu zjednodušení a zkrácení procesu posuzování vlivů na životní prostředí přináší i další změny. Jednou z hlavních změn je úprava definice tzv. navazujících řízení, tj. řízení, pro která je stanovisko EIA podkladem. Taxativní výčet těchto řízení je nyní výslovně stanoven zákonem. Mění se také podmínky pro posuzování podlimitních záměrů. Podlimitním záměrem je záměr uvedený v příloze č. 1 zákona v kategorii II, který nedosahuje příslušné limitní hodnoty, je-li uvedena. Předmětem posuzování jsou pak podlimitní záměry, které dosáhnou alespoň 25 % příslušné limitní hodnoty, nacházejí se ve zvláště chráněném území nebo jeho ochranném pásmu podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a příslušný úřad stanoví, že budou podléhat zjišťovacímu řízení. I nadále zůstává zachována podmínka, že tyto podlimitní záměry podléhají posouzení EIA, pokud se tak stanoví ve zjišťovacím řízení. Novela dále ruší možnost veřejnosti vyjadřovat se k posudku, ten se zveřejní až spolu se stanoviskem EIA, což má přinést urychlení celého procesu posuzování. Zároveň se stanoví opatření proti průtahům při zpracování posudku (stanovení maximální lhůty pro předložení 30 dnů, snížení odměny za pozdní zpracování posudku). Na rozdíl od dosavadní právní úpravy nově platí, že veřejné projednání se zásadně nekoná. Veřejné projednání příslušný úřad nařídí pouze v případě, kdy obdrží odůvodněné nesouhlasné vyjádření veřejnosti k dokumentaci. Novela dále prodlužuje platnost stanoviska EIA z 5 na 7 let, přičemž platnost lze prodloužit o dalších 5 let, a to i opakovaně. Vláda má ve výjimečných případech nově možnost rozhodnout, že ur-

Rybářský lístek je nově možné vydat na dobu neurčitou. Výlov na Padrťském rybníku. Foto Archiv AOPK ČR

čitý záměr nebude předmětem posuzování (jedná se o záměry pro účely obrany státu, záměry, u nichž veřejný zájem na jejich provedení výrazně převažuje nad veřejným zájmem na ochraně životního prostředí a veřejného zdraví aj.). Další změna spočívá v úpravě podmínek pro udělování, prodlužování a odnímání autorizací pro zpracování dokumentace, posudku a vyhodnocení a dále v zavedení posuzo-

vání vlivů klimatických změn a přírodních katastrof. Novela také zpřesňuje některé pojmy a zjednodušuje proces strategického posuzování. Významnou změnou je dále kompletní aktualizace a zjednodušení přílohy č. 1 k zákonu o posuzování vlivů, která vyjmenovává typy záměrů podléhajících posuzování. Kromě spolků a obcí se účastníkem navazujících řízení při splnění stanovených podmínek může nově stát

Ke kácení dřevin pro účely stavebního záměru budou orgány ochrany přírody nově vydávat závazné stanovisko. Foto Archiv AOPK ČR

také kraj jako „dotčený územní samosprávný celek“. Další změny zákona o posuzování vlivů s účinností od 1. 1. 2018 přinese zákon č. 225/2017 Sb., kterým se mění stavební zákon, jehož cílem je zjednodušení a urychlení procesů podle stavebního zákona. Tato novela mj. harmonizuje postupy podle stavebního zákona s postupy podle zákona o posuzování vlivů, s cílem odstranit některé duplicity a umožňuje integraci procesu EIA do územního a společného řízení podle stavebního zákona.

Účinnost od 1. 11. 2017

Vyhláška č. 336/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 197/2004 Sb., k provedení zákona č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů

Dosavadní právní úprava umožňovala vydání rybářského lístku pro celé území České republiky na dobu 10 let, 3 let, 1 roku nebo 30 dní ode dne jeho vydání. Nově je možné rybářský lístek vydat také na dobu neurčitou.

Účinnost od 1. 11. 2017

Zákon č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé související zákony

Novela veterinárního zákona reaguje především na požadavky aplikační praxe. Dochází ke zpřesnění některých povinností chovatelů zvířat. Některé povinnosti stanovené dosud pouze chovatelům hospodářských zvířat budou přesunuty na všechny chovatele bez rozdílu, čímž má být zajištěna vyšší ochrana spotřebitele (např. povinnost provádění vyšetření, zdravotních zkoušek atd. v rámci veterinární kontroly zdraví). Novela má za cíl zamezit chovu psů v tzv. množárnách. Proto chovatel, který chová více než 5 fen starších 1 rok, je povinen to oznámit krajské veterinární správě. Od roku 2020 pak mají být všichni psi povinně očipováni. Zákon počítá s čipováním v době prvního očkování

proti vzteklině. Novela také přináší novou povinnost registrace útulků pro toulavá zvířata, s cílem umožnit veterinární dohled nad těmito zařízeními zejména z pohledu, zda nedochází k týrání zvířat nebo šíření nebezpečných nálezů. Dále se mění pravidla pro domácí zabijačky. Zvyšuje se věk pro domácí porážky skotu z 24 na 72 měsíců; nově postačí domácí porážku skotu a jelenovitých oznámit 3 dny předem (namísto dosavadní povinnosti žádat o povolení a hlásit to 7 dní předem). Maso a orgány ze skotu se mohou spotřebovat v domácnosti chovatele. V případě jiných zvířat, například při zabijačce domácího prasete, si budou moci odnést výslužku i osoby blízké chovateli. Některé veterinární úkony bude nově moci provádět sám chovatel (po absolvování odborné přípravy a podle pokynů veterinárního lékaře). Prvovýrobci budou moci nabízet na trhu v malém množství nejenom čerstvé drůbeží a králičí maso, ale nově i nutrie. Chovatel včel bude mít povinnost oznámit krajské veterinární správě hromadný úhyn včelstev (nad limit stanovený prováděcím právním předpisem), a zároveň krajská veterinární správa bude mít povinnost provést místní šetření za účelem potvrzení nebo vyloučení nebezpečné nákazy a tak přispívat k likvidaci nálezů včelstev. Novela dále zakotvuje nový institut tzv. prohlášení včelstev, který bude zajišťovat odbornou pomoc chovatelům v případě nebezpečné nákazy.

Účinnost od 1. 11. 2017 (některá ustanovení od 1. 1. 2020)

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Pařížské dohody, přijaté v Paříži dne 12. prosince 2015, publikováno pod č. 64/2017 Sb. m. s.

V prosinci 2015 byla v Paříži smluvními stranami Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (Rio de Janeiro, 1992) přijata Pařížská dohoda (dále jen „Dohoda“), která provádí Úmluvu a po roce 2020 má nahradit dosud platný Kjótský protokol. Dohoda stanoví základní zásady mezinárodní ochrany klimatu po roce 2020. Jejím dlouhodobým cílem je přispět k výraznému snížení emisí skleníkových plynů a tím k udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod

hranicí 2 °C v porovnání s obdobím před průmyslovou revolucí. ČR společně s ostatními členskými státy EU se Dohodou zavázala ke společnému cíli snížit do roku 2030 emise skleníkových plynů o nejméně 40 % ve srovnání s rokem 1990. Dohoda nově ukládá nejen rozvinutým, ale i rozvojovým státům povinnost stanovit si vnitrostátní redukční závazky snižování emisí. V současné době smluvní strany projednávají podrobná pravidla pro praktické naplňování Dohody. Jménem ČR byla Dohoda podepsána v New Yorku dne 22. 4. 2016 a pro ČR vstoupila v účinnost dne 4. 11. 2017.

Účinnost pro ČR od 4. 11. 2017

Zákon č. 225/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Novela přináší řadu změn na úseku územního plánování, územního rozhodování i stavebního řádu. Jejím hlavním cílem je snaha o zjednodušení a urychlení postupů podle stavebního zákona. Zkracuje se například proces pořizování změn a aktualizací územně plánovací dokumentace. Rozšiřuje se okruh záměrů nevyžadujících posouzení stavebním úřadem (např. ploty do výšky 2 m nebo prodejní stánky) a záměrů, pro které lze použít zjednodušující postupy (územní souhlas a ohlášení). Další urychlení má přinést sloučení různých povolenacích procesů do jednoho řízení. Nově je pojato společné územní a stavební řízení, jehož výsledkem je společné povolení pro realizaci záměru. Nově lze společné řízení vést i v případě, kdy stavbu povolují tzv. speciální stavební úřady (např. vodoprávní úřad), neboť zde dochází k přechodu příslušnosti z obecných stavebních úřadů. Nová právní úprava dále harmonizuje postupy podle stavebního zákona s postupy podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, s cílem odstranit některé duplicity. Jedním z dalších možných integrovaných postupů je spojit územní nebo společné řízení s procesem posuzování vlivů na životní prostředí (EIA). Novinkou je dále závazné stanovisko orgánu územního plánování k souladu stavebního záměru s územním plánem a s úkoly a cíli územního plánování

(dosud tento soulad posuzoval stavební úřad v územním řízení). Novela dále přináší zásadní změny spočívající v omezení možnosti přezkumu závazných stanovisek dotčených orgánů (včetně orgánů ochrany přírody, OOP), a tedy i omezení možnosti ochrany veřejných zájmů v řízeních vedených podle stavebního zákona. Novela kromě stavebního zákona mění desítky dalších předpisů, včetně správního řádu (nově stanovené náležitosti obsahu závazných stanovisek) a různých zákonů v oblasti životního prostředí; mezi jinými také zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ke kácení dřevin pro účely stavebního záměru povolovaného v územním nebo společném řízení podle stavebního zákona budou orgány ochrany přírody nově vydávat závazné stanovisko (namísto dosavadního rozhodnutí). O povolení kácení včetně případného uložení náhradní výsadby pak na základě závazného stanoviska OOP rozhoduje stavební úřad v územním rozhodnutí (nebo společném povolení). Některé změny se týkají i soustavy Natura 2000, mezi dalšími zejména úprava kompenzačních opatření. Za zásadní lze považovat novinku v oblasti ochrany zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů v procesu realizace stavebních záměrů. Zjistí-li se až v průběhu územního či stavebního řízení (nebo společného řízení) kolize záměru s ochranou zvláště chráněných druhů, nebude OOP vydávat výjimku dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb. formou rozhodnutí, ale nově bude vydávat pouze závazné stanovisko. Výjimku pak bude povolovat stavební úřad ve svém rozhodnutí. Novela dále přináší zcela novou koncepci povinnosti investorů zajistit hodnocení vlivu zamýšleného zásahu na vybrané zájmy chráněné zákonem č. 114/1992 Sb. (dříve tzv. biologické hodnocení). Velkou a kontroverzní novinkou je dále vyloučení účastenství spolků v řízeních vedených podle jiného zákona než zákona č. 114/1992 Sb. Bližší informace k novele naleznete v článku Svatavy Havelkové v tomto čísle časopisu.

Účinnost od 1. 1. 2018

Aktuality sestavuje Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu AOPK ČR, kontakt: katerina.bejckova@nature.cz

Recenze

Půda pro život. Nebo obráceně?

Mnoho povolaných, málo vyvolených. Biblický citát platí i pro kritiky nejmladšího, byť už značně letitého umění – filmu. Snad mi vážený čtenář promine, že se v následujících řádcích pustím na poněkud tenký led. Omluvou může být jen skutečnost, že jsem si obdobnou příležitost jednoduše nemohl nechat ujít.

Na mysli mám populárně naučný snímek *Geoderma. Živý plášť planety Země*. Filmem, představujícím skrytý, přitom kromobyčejně pozoruhodný a pestrý život edafonu (živé složky půdy), zasvěceně provází Ladislav Miko, původním povoláním půdní biolog. Nepřekvapí, že se stal i autorem scénáře. Co ale není v kraji zvykem, je skutečnost, že se exministr životního prostředí spolu se zkušeným matadorem filmů zaměřených na přírodní a kulturní dědictví Ivanem Stříteským ujal také režie. Je přece jen rozdíl, jestliže v kolejni klubovně režirujete představení divadla posluchačů Přírodovědecké fakulty UK DNA, nebo jestliže máte na starosti profesionální dílo, cílící na náročnou nejširší veřejnost. Přinejmenším v tom, že v prvním případě spolupracujete se spolužáky, zatímco v druhém s mnohonožkami a chvostokoky, o pancířnících ani nemluvě.

Film ve 26 minutách odpovídá na otázku, položenou v titulku, jednoznačně. Bez edafonu, potažmo organické hmoty by půda nemohla fungovat tak, jak má, a řečeno slovy ochranářského newspeaku, poskytovat lidem nezbytné ekosystémové služby. „Bez studentů by fakulta nebyla fakultou,“ prohlásil kdysi na slavnostním zahájení školního roku děkan tehdejší Fakulty žurnalistiky UK. Pokud bychom zamýšleli nechtěnou maximu parafrázovat, tak bez půdy by nebylo lidské civilizace. Právě uvedenou přímou a zpětnou vazbu mezi kvalitou hmoty, po níž chodíme, a lidského života film názorně, bez školometského zdvihání prstu, přibližuje divákům. I v době, kdy citlivá čidla družic rozpoznají z oběžné dráhy chodby lýkožroutů ve dřevě, udiví uživatele snímku dokonalé mikrosekvence, často umocněné časosběrnou

Svou rycí činností patří krtek obecný mezi klíčové druhy půdního ekosystému; na snímku krtčí hrad. Foto Jan Plesník

metodou. Bohužel nedávno uveřejněná publikace *Stav světových půdních zdrojů*, zpracovaná Organizací Spojených národů pro výživu a zemědělství (FAO), potvrzuje, že stav půdy není na mnoha místech světa, Českou republiku nevyjímaje, nikterak příznivý (viz *Ochrana přírody*, 71, 4, iii-iv, 2016).

Milovníky stříbrného plátna – či lépe řečeno digitálního záznamu – určitě zhýčkalo pravidelné předávání všech těch Oscarů, Zlatých glóbulů či alespoň Českých lvů. Miko-vo a Stříteského dílo pochopitelně obdobné ambice nemá. Přesto již sbírá ocenění. V říjnu 2017 získalo mezi 113 přihlášenými filmy hlavní cenu na 33. ročníku Agrofilmu v Nitře. Jde skutečně o prestižní ohodnocení, což neříkám proto, že akci spoluzakládal strýc. O měsíc později filmu přibyl další pomyslný vavřínový věnec, jmenovitě Cena ministra zemědělství na 7. mezinárodním festivalu dokumentárních filmů s tematikou zemědělských a potravinářských věd Life Sciences, organizovaném Českou zemědělskou univerzitou v Praze.

A nakonec jednu poznámku. Ačkoliv dnes musíte, pokud se nechcete společensky znemožnit, nasazovat na principu kolektivní viny Bruselu psí hlavu, hodnocený snímek ukazuje, že vysoce postavený

eurokrat může být erudovaným odborníkem, navíc s nesporným popularizačním nadáním.

Zájemci mohou film zhlédnout na internetové adrese

<https://www.youtube.com/watch?v=Z5rMheOnaec>.

Jan Plesník

Summary

Ambrozek L.: Anniversary of the National Nature Reserves in the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts.

In 2017, four National Nature Reserves (NNRs) located in the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. (south-eastern Moravia) have celebrated 30 years since their establishment. In past issues, the Čertoryje, Porážky and Zahrady pod Hájem NNRs were presented. Now, not only the Jazevčí NNR, but also another jewel in the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts., namely the Búrová National Nature Monument (NNM) are described. At the Jazevčí site, former pastures and coppice forests are, contrary to the above NNRs, covered by self-seeding woody plants. Approx. 550 plant species, among them 36 being specially protected, have been found there, including probably the most numerous Heath spotted-orchid (*Dactylorhiza maculata* subsp. *transsilvanica*) population. The Búrová NNM has become well-known due to a Black false hellebore (*Veratrum nigrum*) population: there are only three sites in the Czech Republic where the species occurs.

Dvořáková A., Čech L. & Hlaváč V.: Illegal Afforestation in the Žďárské vrchy Hills Protected Landscape Area. A Furtive Threat to Biological Diversity in the Landscape

Agricultural land afforestation is mostly considered to be useful for nature as well as for the landscape. Moreover, the reality is often just opposite. For afforestation, plots which cannot be easily managed for economic activities, despite the fact that they often are the last stands for biological diversity within the intensively managed

landscape are used. By afforestation, the refuges are most often replaced by Norway spruce monocultures/plantations with the minimal ecological value and significantly reduced biodiversity.

Havelková S.: Amendment to the Building Act and the Act on Nature Conservation and Landscape Protection

On January 1, 2018 the amendment to Act No. 183/2006 Gazette on Urban and Territorial Planning and Building Code (the Building Act) shall come into force, amending also Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later (the Nature Conservation Act). The former law aims at making location and permitting of structures simpler. Nevertheless, it also includes very controversial changes in examination of binding opinions issued by the respective State/Public Administration authorities, because it allows to examine such opinions narrower, when comparing the procedure with general provisions included in the Administrative Procedure Code.

Thus, the Nature Conservation Act has been significantly changed: e.g., felling woody plants for building purposes, located by planning permission shall not be more granted by a State Nature Conservancy authority, but by a Building Office as a part of the planning permission based on a binding opinion of the State Nature Conservancy authority. Obligation and application of compensatory measures for plans which may significantly negatively affect an area and conservation targets within a Natura 2000 site were specified. For investors, a duty to carry out an assessment plans and projects on the subjects/targets of conservation specially protected pursuant to Part 2, 3 and 5 of the Nature Conservation Act was newly defined. In addition, the amendment narrowed a State Nature Conservancy authority power for enacting statutory exceptions for prohibitions for Specially Protected Species. If the specially protected species occurrence was found only in the course of planning or building permit proceedings,

a State Nature Conservancy authority does not issue statutory exception, but only a binding opinion.

Marek P. & Vogl Z.: River Network Fragmentation in the Czech Republic. The Database on Animal Movement/Migration Barriers as a Tool to Minimize Their Affects

In the Czech Republic, watercourses, barriers to animal movements and other phenomena on watercourses are unsystematically and in various ways registered. Various approaches and maps are applied there and even the data on the precise kilometre of a watercourse have not been consolidated yet. Barriers to animal movements including migration are derived from transverse barriers on watercourses, most often weirs, but only data on such barriers higher than one meter are being available. At the same time at some sites, a 20 centimetres high sill can be considered as a barrier to wildlife movements. Thus, it was necessary to gather timely data on the barriers and other phenomena influencing fish and lamprey migration on watercourses from the field through mapping them by the Nature Conservation Agency of the Czech republic's staff and external collaborators. Therefore, the database on barriers to movements shows an overview of barriers to fish and lamprey migration in the respective watercourse.

Kuras T., Šarapatka B., Mazalová M., Tuf I.H. & Bednář M.: Landscape Structure. A Key to Biological Diversity, Water and Soil Preservation (I) Biodiversity Conservation

Changes in landscape structure and economic use influence most of environmental compartments. Insects is the most important element in species richness and diversity, being significant for whole ecosystem functioning. At the pan-European level, insect conservation has been failing, the decline in both species diversity and numbers is catastrophic and insect preservation by a protected area network is not sufficient. There are more drivers in insect species diversity decline,

but among them, landscape heterogeneity loss has been of utmost importance. In the Czech Republic, landscape heterogeneity is provided particularly by establishing and managing the Territorial System of Ecological Stability (TSES), a comprehensive multi-level ecological network across the landscape. Nevertheless, in the authors' opinion, applying the above concept in the field does not result in sufficient species richness and diversity preservation because it does support neither habitat diversity nor threatened habitats outside forests. The solution may include strengthening or restoring connectivity among threatened habitats, soil conservation and water retention in the landscape. Using an example of seven butterfly species, threats to their habitats as well as their occurrence in the Czech Republic are discussed.

Novotná K., Štichlová P., Havrdová L. & Černý K.: Current Threats to the Selected Key Woody Plants in Floodplain Forests and Riparian Growths and Possibilities How to Eliminate the Risks

Hygrophilous forest and from them derived growths are important, but endangered habitats in the Czech Republic. In the last few decades, special attention has been paid to the habitats and there are more and more efforts to restore them. Restoring their original woody plant species composition which was often changed due to unfriendly human activities is one of the key issues there. The Black poplar (*Populus nigra*), the Black alder (*Alnus glutinosa*) and the European ash (*Fraxinus excelsior*) are the most important woody plant species used during such ecological restoration activities. Therefore, their importance has also increased from the point of view of nature conservation and landscape protection. Unfortunately, using the woody plants has been limited due to a lot of various reasons. The article presents an overview of various difficulties we are facing to and suggests their possible solutions. The key measures helping to improve the state of the growths for a long time particularly include habitat restoration and support to natural regeneration in the Black poplar or increasing woody plant

species diversity in growths infected by pathogens and fully respecting preferred/optimal habitat selection in alders and ashes.

Zajíček P.: Ten Important Researchers in the Moravský kras/Moravian Karst, Celebrated in 2017

In 2017, extraordinary situation has happened, because anniversaries of birth or death of ten important researchers who significantly contributed to surveys, documentation and improving knowledge of the most extensive karst area in the Czech Republic, i.e. the Moravský kras/Moravian Karst, gathered in the same year. The article provides a short profile of all the researchers and because the anniversaries were so important, an expert workshop on that issue was held in early November 2017. The event was organised by the Cave Administration of the Czech Republic and the Moravský kras/Moravian Karst House of Nature: in the latter, lectures on the individual researcher were read.

Veselý J., Pithart K., Novák F. & Valeš Z.: Bird Ringing Projects in the Český kras/Bohemian Karst Protected Landscape Area

In 2017, the Český kras/Bohemian Karst Protected Landscape Area (PLA) has celebrated 45 years since its establishment. In the PLA situated in Central Bohemia, field management currently focuses on Specially Protected Species and the selected sites of occurrence of threatened and rare wild species, particularly by grazing, mowing and tree plant cutting out. Special attention has been paid to documenting the PLA and to wild species monitoring. Bird studies have not had a long tradition there yet. Therefore, current systematic bird population research having been carried out for some years is of extraordinary importance. The Central Bohemia Regional Office of the Nature Conservation Agency of the Czech Republic, namely the Český kras/Bohemian Karst PLA Administration co-operates with the Bird Ringing Centre of the Czech National Museum Prague in

implementing the RAS (Retrapping Adults for Survival), the CES (Constant Effort Sites Scheme) and the SYLVIA projects, the latter aiming at the Eurasian blackcap (*Sylvia atricapilla*) bionomics. The article summarises results of all the above projects and presents other planned events and activities.

Šťastný K. & Pešout P.: On Karel Hudec's Unforgettable Ninetieth Birthday

Karel Hudec, a natural scientist, teacher & educationist, natural and cultural heritage admirer and conservationist, musician, sportsman, dramatist/playwright and particularly a great and good man has passed away on November 11, 2017 shortly before his 90th birthday. May he rest in peace!

Pelc F.: A Proposal of the Development Co-operation Project in Zambia

Zambia is not one of the African countries, most often visited by tourists. Moreover, it is a beautiful country where despite increasing natural habitats degradation a large part of the landscape has been preserved as a wilderness. Twenty National Parks covering 8% of the country's territory as well as Game Management Areas is a backbone of Zambia's protected area network: moreover in the latter, it is possible to build houses and carry out subsistence agriculture. In addition, there are 550 Forest Reserves, covering in total 30% of the country's territory. The article assesses the current state of National Parks, some of them being paperparks, and presents a proposal elaborated by the Nature Conservation Agency of the Czech Republic as a part of the Czech Republic's Official Development Assistance (ODA) for the priority countries. The project aims at establishing and running an eco-tourism infrastructure, consisting of a camp on the border of the selected national park, an educational trail and watching towers. It also includes support to some natural phenomena monitoring, establishing a species occurrence database and elaboration and implementation of protected area management plans.

Kontakty na autory

Libor Ambrozek

AOPK ČR
RP SCHKO Bílé Karpaty
libor.ambrozek@nature.cz

Jiří Bašta

Správa Krkonošského národního parku
šéfredaktor časopisu Krkonoše – Jizerské hory
jbasta@krnap.cz

Marek Bednář

Přírodovědecká fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci
katedra ekologie a životního prostředí
marek.bednar@upol.cz

Kateřina Bejčková

AOPK ČR
samostatné právní oddělení pro veřejnou správu
katerina.bejckova@nature.cz

Luděk Čech

AOPK ČR, RP SCHKO Žďárské vrchy
vedoucí oddělení sledování stavu biodiverzity
ludek.cech@nature.cz

Karel Černý

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu
a okrasné zahradnictví, v. v. i.
cerny@vukoz.cz

Jan Dvořák

Správa NP Šumava
tiskový mluvčí
jan.dvorak@npsumava.cz

Aneta Dvořáková

AOPK ČR
RP SCHKO Žďárské vrchy
aneta.dvorakova@nature.cz

Svatava Havelková

právník v otázkách ochrany přírody
s.havelkova@email.cz

Ludmila Havrdová

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu
a okrasné zahradnictví, v. v. i.
havrdova@vukoz.cz

Václav Hlaváč

AOPK ČR, RP SCHKO Žďárské vrchy
ředitel regionálního pracoviště
vaclav.hlavac@nature.cz

Jaromír Kosejk

AOPK ČR
ředitel odboru obecné ochrany přírody a krajiny
jaromir.kosejk@nature.cz

Tomáš Kuras

Přírodovědecká fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci
katedra ekologie a životního prostředí
tomas.kuras@upol.cz

Monika Mazalová

Přírodovědecká fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci
katedra ekologie a životního prostředí
monika.mazalova@upol.cz

Pavel Marek

AOPK ČR
oddělení péče o vodní ekosystémy
pavel.marek@nature.cz

František Novák

Společnost spolupracovníků
Kroužkovací stanice Národního muzea
frantisek.novak@outlook.com

Kateřina Novotná

Výzkumný ústav Silva Taroucy
pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.
novotna@vukoz.cz

Zdeněk Patzelt

Časopis Ochrana přírody
šéfredaktor
patzelt@mybox.cz

František Pelc

AOPK ČR
ředitel
frantisek.pelc@nature.cz

Vlastimil Peřina

AOPK ČR, RP Východní Čechy
oddělení SCHKO Železné hory
vlastimil.perina@nature.cz

Pavel Pešout

AOPK ČR
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
pavel.pesout@nature.cz

Karel Pithart

Společnost spolupracovníků
Kroužkovací stanice Národního muzea
pith@volny.cz

Jan Plesník

AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
jan.plesnik@nature.cz

Bořivoj Šarapatka

Přírodovědecká fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci
katedra ekologie a životního prostředí
borivoj.sarapatka@upol.cz

Karel Šťastný

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta životního prostředí
stastny@fzp.czu.cz

Petra Štochlová

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu
a okrasné zahradnictví, v. v. i.
stochlova@vukoz.cz

Ivan H. Tuf

Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého
v Olomouci
katedra ekologie a životního prostředí
ivan.tuf@upol.cz

Zdeněk Valeš

Společnost spolupracovníků
Kroužkovací stanice Národního muzea
zetval@volny.cz

Jaroslav Veselý

AOPK ČR, RP Střední Čechy
oddělení SCHKO Český kras
jaroslav.vesely@nature.cz

Zdeněk Vogl

AOPK ČR
oddělení péče o vodní ekosystémy
zdenek.vogl@nature.cz

Petr Zajíček

Správa jeskyní ČR
zajicek@caves.cz